

**Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
Facultatea de Istorie și Geografie
Domeniul Istorie**

TEZĂ DE DOCTORAT

**RELAȚIILE ROMÂNIEI CU STATELE ARABE DIN
ORIENTUL APROPIAT ÎN CONTEXTUL CRIZEI
ARABO-ISRAELIENE (1967-1989)**

- REZUMAT -

**Coordonator științific
Prof.univ.dr. Gheorghe Onișoru**

**Doctorand
Roxana Georgiana Nistor (căs.Holcă-Nistor)**

Suceava, 2021

CUPRINS

INTRODUCERE	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL I	Error! Bookmark not defined.
Considerații generale privind Orientul Apropiat	Error! Bookmark not defined.
1.1. Ba'athismul, ideologie politică dominantă a secolului XX în Orientul Apropiat...	Error!
Bookmark not defined.	
1.2. Fedayeenii și mișcarea pentru eliberarea Palestinei	Error! Bookmark not defined.
1.3. Conflictul dintre musulmanii sunniți și šiiti și impactul asupra relațiilor inter-arabe	Error! Bookmark not defined.
Error! Bookmark not defined.	
1.4. Situația politică a statelor arabe din Orientul Apropiat în perioada 1967 - 1989...	Error!
Bookmark not defined.	
1.4.1. Republica Arabă Siriană	Error! Bookmark not defined.
1.4.2. Regatul Hașemit al Iordaniei	Error! Bookmark not defined.
1.4.3. Republica Libaneză	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL II	Error! Bookmark not defined.
Războiul arabo-israelian din 1967 și ecourile sale internaționale	Error! Bookmark not defined.
defined.	
2.1. Statele Unite ale Americii și criza arabo-israeliană	Error! Bookmark not defined.
2.2. Implicarea Uniunii Sovietice în criza arabo-israeliană .	Error! Bookmark not defined.
2.3. Rezoluția 242/1967 a Consiliului de Securitate al ONU	Error! Bookmark not defined.
2.4. Poziția României față de conflictul din 1967	Error! Bookmark not defined.
2.5. Relațiile României cu statele implicate în conflict, în perioada 1967-1972:	Error!
Bookmark not defined.	
2.5.1. Republica Arabă Siriană	Error! Bookmark not defined.
2.5.2. Regatul Hașemit al Iordaniei	Error! Bookmark not defined.
2.5.3. Republica Libaneză	Error! Bookmark not defined.
2.5.4. Organizația pentru Eliberarea Palestinei	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL III	Error! Bookmark not defined.
Războiul de Yom Kippur, 6 - 26 Octombrie 1973	Error! Bookmark not defined.
3.1. Implicarea Statelor Unite ale Americii în Războiul de Yom Kippur	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.2. Poziția Uniunii Sovietice față de noua criză arabo-israeliană	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.3. Poziția României față de conflictul din 1973	Error! Bookmark not defined.
3.4. Relațiile României cu statele implicate în conflict în perioada 1973 - 1977:	Error!
Bookmark not defined.	
3.4.1. Republica Arabă Siriană	Error! Bookmark not defined.
3.4.2. Regatul Hașemit al Iordaniei	Error! Bookmark not defined.
3.4.3. Republica Libaneză	Error! Bookmark not defined.
3.4.4. Organizația pentru Eliberarea Palestinei	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV	Error! Bookmark not defined.
Pacea care a divizat lumea arabă, 1978 – 1981	Error! Bookmark not defined.
4.1. Implicarea SUA în semnarea Acordurilor de Pace de la Camp David	Error! Bookmark not defined.
not defined.	

4.2. Poziția URSS față de semnarea Acordurilor de Pace de la Camp David	Error! Bookmark not defined.
4.3. Implicarea diplomației românești în negocierile de pace	Error! Bookmark not defined.
4.4. Relațiile României cu statele implicate în procesul de pace:	Error! Bookmark not defined.
4.4.1. Republica Arabă Siriană	Error! Bookmark not defined.
4.4.2. Regatul Hașemit al Jordaniei	Error! Bookmark not defined.
4.4.3. Republica Libaneză	Error! Bookmark not defined.
4.5. Statutul Orașului Sfânt Ierusalim	Error! Bookmark not defined.
4.6. Anexarea Înălțimilor Golan	Error! Bookmark not defined.
4.7. Poziția României față de anexarea Înălțimilor Golan	...	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL V	Error! Bookmark not defined.
Lumea arabă după invazia israeliană din Liban, 1982 – 1989	Error! Bookmark not defined.
5.1. Invazia israeliană din Liban – „Operațiunea Pace pentru Galileea”	...	Error! Bookmark not defined.
5.2. Divizarea Libanului – apariția Hezbollah	Error! Bookmark not defined.
5.3. Acordul de la Taif	Error! Bookmark not defined.
5.4. Invazia israeliană văzută prin ochii lumii arabe	Error! Bookmark not defined.
5.5. Poziția SUA față de invazia Israelului în Liban	Error! Bookmark not defined.
5.6. Reacția Uniunii Sovietice cu privire la intervenția israeliană din Liban	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.		
5.7. Reacția guvernului român față de invazia israeliană	Error! Bookmark not defined.
5.8. Relațiile României cu statele implicate în procesul de pace arabo-israelian	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.		
5.8.1. Republica Arabă Siriană	Error! Bookmark not defined.
5.8.2. Regatul Hașemit al Jordaniei	Error! Bookmark not defined.
5.8.3. Republica Libaneză	Error! Bookmark not defined.
5.8.4. Organizația pentru Eliberarea Palestinei	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE	Error! Bookmark not defined.

Lista abrevierilor

MAE	= Ministerul Afacerilor Externe
CIA	= Central Intelligence Agency
OEP	= Organizația pentru Eliberarea Palestinei
ONU	= Organizația Națiunilor Unite
RAU	= Republica Arabă Unită
RSR	= Republica Socialistă România
SUA	= Statele Unite ale Americii
UNRWA	= United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
URSS	= Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

Cuvinte cheie: Orientul Apropiat, Orientul Mijlociu, conflictul arabo-israelian, Republica Arabă Siriană, Regatul Hașemit al Iordaniei, Republica Libaneză, Organizația pentru Eliberarea Palestinei, Acordurile de la Camp Davis, Rezoluția 242, Rezoluția 336, România, relațiile româno-arabe, Nicolae Ceaușescu.

Lucrarea „*Relațiile României cu statele arabe din Orientul Apropiat în contextul crizei arabo-israeliene (1967-1989)*” cuprinde cinci capitole care au în vedere următoarele aspecte:

Primul capitol analizează o serie de elemente cheie ce țin de înțelegerea sistemelor politice din statele arabe. Astfel, am discutat despre înființarea Partidului Ba'athist, partid ce va marca scena politică a Orientului Apropiat, de asemenea, am discutat despre diferențele dintre musulmanii șiiți și cei sunniți, precum și despre lupta organizațiilor palestinienilor pentru eliberarea teritoriilor ocupate de israelieni, iar în ultima parte am realizat o analiză a modului în care principalele state arabe implicate în conflictul arabo-israelian și-au gestionat politica internă și externă în perioada 1967 – 1989.

Celelalte 4 capitole analizează evenimentele majore din istoria relațiilor arabo-israeliene (războiul din 1967, războiul din 1973, Acordul de Pace de la Camp David din 1978 și invazia israeliană în Liban din 1982) și au fost structurate după cum urmează: - în prima parte a fiecărui capitol am realizat o prezentare a modului în care s-au poziționat SUA și Uniunea Sovietică față de evenimentele în discuție. În partea a doua am analizat poziția statului român față de aceste evenimente, iar în ultima parte am făcut o scurtă analiză a relațiilor României cu Republica Arabă Siriană, Regatul Hașemit al Iordaniei, Republica Libaneză și Organizația pentru Eliberarea Palestinei.

În realizarea demersului nostru științific ne-am axat mai mult pe modul în care era reflectată poziția României față de conflictul arabo-israelian, atât la nivel oficial, în rândul ambasadelor din aceste state, cât și în rândul opiniei publice, prin intermediul articolelor publicate în această perioadă în presa arabă.

Urmând această structură am încercat să realizăm, pe de o parte, o analiză cât mai obiectivă a situației din Orientul Apropiat, iar pe de altă parte am avut în vedere plasarea României într-un context cât mai larg, tocmai pentru a putea înțelege mai bine cum au fost stabilite relațiile statului român cu lumea arabă (în special cu Iordania, Siria, Liban și OEP ca reprezentant al populației palestinienilor).

Motivul principal pentru care am abordat această temă este actualitatea subiectului. Din 1948 și până în zilele noastre conflictul arabo-israelian a continuat să monopolizeze agenda internațională și să împartă opinia publică în pro și contra. În demersul lor de a atrage cât mai mulți susținători, statele beligerante au realizat alianțe, s-au implicat în alte conflicte regionale și au transformat Orientul Mijlociu într-o adevărată bombă cu ceas, gata să explodeze la cele mai mici trepidații. Perioada, 1967 – 1989, analizată pe parcursul acestei teze corespunde cu perioada marilor transformări pe plan politic ale statelor implicate în conflictul arabo-israelian. Cele patru evenimente majore (războaiele din 1967 și 1973, Acordurile de la Camp David 1978 și războiul civil libanez care a culminat cu invazia Israelului în Liban) prezentate pe parcursul lucrării reprezintă pilonii de bază ai înțelegerii stării de fapt actuale din Orientul Apropiat și prin extensie din Orientul Mijlociu. De asemenea, perioada aleasă pentru construirea acestei teze corespunde cu perioada în care România s-a implicat activ în găsirea unei soluții pentru rezolvarea conflictului.

Obiectivul principal al tezei este de a oferi o perspectivă cât mai amplă asupra modului în care România a ales să abordeze conflictul arabo-israelian și să gestioneze relațiile politico-diplomatice cu statele implicate în conflict. Așa cum am menționat anterior, problematica Orientului Apropiat a creat un cadru extins de discuții și dezbateri la nivel

internațional și în rândul cercetătorilor de pretutindeni. În ceea ce privește relațiile româno-arabe din perioada la care facem referire, au existat foarte mulți cercetători care și-au îndreptat atenția asupra modului în care România a ales să se implice în soluționarea conflictului. Abordarea noastră are în vedere plasarea României într-un context extins, atât ca stat aflat sub umbrela URSS, cât și ca potențial partener al Statelor Unite, motiv pentru care fiecare dintre cele patru evenimente analizate pe parcursul lucrării a fost abordat prin prisma implicării celor două super puteri în desfășurarea lor. Astfel, acțiunile României din această perioadă trebuie înțelese atât prin raportarea la dinamica internațională, cât și prin înțelegerea unor elemente de politică internă specifice statelor arabe.

Primul capitol „**Considerații generale privind Orientul Apropiat**” – are în vedere o analiză a unor elemente specifice lumii arabe. Motivele pentru care am considerat că este necesar să alocăm un capitol pentru prezentarea acestor chestiuni sunt următoarele: în primul rând, aceste elemente specifice, cum sunt ba'athismul, grupările fedayenilor și diferențele dintre musulmanii sunniți și cei șiiți, au avut un impact uriaș în evoluția statelor la care facem referire, lucru care evident a avut repercusiuni asupra relațiilor politice pe care aceste state le-au cultivat de-a lungul timpului. În al doilea rând, pe tot parcursul tezei am făcut referiri la acești termeni, prin urmare ni s-a părut firesc să oferim câteva explicații suplimentare încă de la începutul tezei tocmai pentru a crea o imagine cât mai amplă a situației din regiune și pentru a răspunde la întrebarea de ce anumite evenimente petrecute în perioada 1967 – 1989 au evoluat așa cum au făcut-o. În al treilea rând, prezentarea acestor elemente specifice Orientului Apropiat a avut drept scop să scoată în evidență faptul că vorbim de state cu un sistem politic și cu un context socio-economic similar celui din România, lucru care explică într-o oarecare măsură de ce statul român a fost interesat de crearea unor relații bune cu aceste state și, cu atât mai mult, chiar s-a implicat în găsirea unei soluții care să vină în sprijinul rezolvării conflictului arabo-israelian.

Capitolul 2 „**Războiul arabo-israelian din 1967 și ecourile sale internaționale**” – Acest război este considerat unul dintre cele mai importante din istoria statelor arabe, asta deoarece în urma confruntărilor desfășurate pe parcursul a șase zile, statul israelian reușea practic să-și dubleze teritoriul prin acapararea Peninsulei Sinai, a Înălțimilor Golan și a unei părți importante din West Bank sau Cisiordania așa cum mai este cunoscut acest teritoriu. Mai mult decât atât, coaliția arabă pierdea o parte importantă a efectivelor sale militare și asta deoarece în doar câteva ore de la izbucnirea conflictului, armata israeliană reușise să distrugă aproape întreaga flotă de aeronave a Egiptului. Elementul cheie pentru succesul răsunător al armatei israeliene a constat în atacul surpriză, armatele statelor arabe neavând timp să se organizeze eficient și să riposteze.

Așa cum era și firesc acest conflict a determinat marile puteri să se mobilizeze și să intervină pentru a convinge cele două tabere să renunțe la acțiunile armate. În ceea ce privește acțiunile Statelor Unite, acestea au avut în vedere diminuarea pierderilor de ambele părți, dar mai ales stoparea intervenției URSS, lucru care ar fi putut complica situația și mai mult. Cu toate acestea, statele arabe au acuzat SUA de acordarea unui sprijin armatei israeliene care în opinia arabă nu ar fi putut face față fără tehnica pusă la dispoziție de americani, motiv pentru care muți dintre liderii arabi considerau oportun să rupă relațiile cu Washingtonul.

De cealaltă parte, Uniunea Sovietică a sancționat dur ofensiva israeliană și a propus ruperea relațiilor cu acest stat. Mai mult decât atât, Kremlinul se arăta dispus să acorde suport tehnic și militar statelor care avuseseră de suferit de pe urma atacului forțelor israeliene. Acest lucru a permis oficialilor de la Moscova să deschidă o porțiță prin care să se infiltreze în toate aspectele vieții politice din statele arabe și în special în Siria.

Pentru România acest conflict a adus în discuție relația statului român cu Uniunea Sovietică și asta deoarece Nicolae Ceaușescu a refuzat să semneze Declarația de la Moscova prin care Israelul era considerat stat agresor și singurul responsabil de izbucnirea războiului și,

prin urmare, toate statele aflate sub umbrela URSS se angajau să rupă relațiile diplomatice cu acest stat. Președintele român a propus o analiză mai atentă a evenimentelor din regiune și a încercat să explice faptul că în acest conflict Israelul nu poate fi considerat singurul vinovat de escaladarea conflictului cu tabăra arabă. Astfel, statul român a preferat să dea o declarație separată de cea a Uniunii Sovietice în care făcea apel la rezolvarea conflictului pe cale pașnică și la așezarea beligeranților la masa tratativelor. Motivul pentru care Nicolae Ceaușescu a ales să acționeze astfel este dat nu doar de încercarea acestuia de a se distanța de politica sovietică și de a marca o oarecare independență față de URSS, ci și de faptul că o astfel de abordare a conflictului ar fi putut să angajeze România într-un război pentru care statul român nu avea forța materială și logistică de a-l susține.

În ciuda poziției sale discordante față de acțiunile Moscovei, România a acordat sprijin material statelor arabe afectate de distrugerile armatei israeliene, iar prin intermediul diplomaților din ambasadele din Orient a încercat să creeze o punte între liderii israelieni și cei arabi. Din nefericire, aceste demersuri au fost sortite eșecului, poziția președintelui român fiind considerată mult prea conciliantă în raport cu acțiunile Israelului.

În ceea ce privește relațiile României cu statele implicate în acest conflict, acestea au variat în funcție de atitudinea liderilor din aceste state. Astfel, deși s-au arătat recunoscătoare pentru ajutorul transmis de statul român, atât Egiptul, Iordania cât și Siria i-au reproșat președintelui român faptul că nu a pus punct relației diplomatice cu statul israelian. Mai mult decât atât, la doi ani de la izbucnirea conflictului, în august 1969, Siria avea să rupă relațiile diplomatice cu România, relații ce vor fi reluate abia în octombrie 1972. Poziția Iordaniei și a Libanului a fost ceva mai conciliantă, ambele state înțelegând faptul că nu pot dicta acțiunile de politică externă întreprinse de un stat suveran și independent.

De asemenea, în toată această perioadă, diplomații români au încercat să țină legătura cu organizațiile care luptau pentru eliberarea Palestinei, și în special cu OEP, cea mai mare organizație de acest fel, însă contactele avute de aceștia cu liderii acestor organizații nu au fost pe cale oficială. Prin această abordare, autoritățile române încercau să se distanțeze de problema populației palestinienilor care la momentul respectiv nu era o chestiune foarte clară și orice acțiune a statului român pentru stabilirea unor relații cu liderii palestinieni ar fi putut fi interpretată greșit de statele arabe în care apăruseră deja disensiuni între populația autohtonă și refugiații palestinieni. Din acest motiv, ajutoarele trimise de statul român au fost pentru populația arabă și nu palestiniană.

Capitolul 3 „Războiul de Yom Kippur, 6 - 26 octombrie 1973” – acest conflict a adus din nou față în față marile puteri, SUA și URSS, care s-au văzut nevoite să se plaseze de o parte și de alta a taberelor beligerante. Dincolo de acest aspect, războiul de Yom Kippur este considerat unul dintre marile eșecuri ale serviciilor de informații americane care, deși aveau informații că există mișcări de trupe la granițele arabo-israeliene, au concluzionat că este totuși un moment inoportun pentru izbucnirea unui nou conflict, având în vedere că statele arabe ar fi trebuit să fie conștiente de faptul că nu pot face față unei ofensive israeliene. Se pare că tabăra arabă a fost de altă părere, iar în data de 6 octombrie 1973 armata egipteană a pornit ofensiva împotriva armatei israeliene care, conform informațiilor transmise de autoritățile de la Cairo, ar fi încercat să treacă Canalul de Suez și să declanșeze atacul asupra Egiptului.

Implicarea celor două mari puteri a fost de această dată mult mai amplă. Din câte se pare, administrația americană a făcut tot posibilul să sprijine ofensiva israeliană, asta în timp ce Uniunea Sovietică amenința cu intervenția trupelor sale pentru sprijinirea armatelor arabe. Motivele intervenției celor două puteri în conflictul arabo-israelian, deși diferite, aveau la bază aceeași justificare, și anume extinderea influenței în Orientul Apropiat. Astfel, Statele Unite se vedeau nevoite să-și sprijine singurul aliat din regiune, în timp ce Uniunea Sovietică era conștientă de faptul că un nou eșec al taberei arabe ar fi putut duce la o distanțare a

statelor arabe de politica promovată de Moscova și la orientarea acestora către sprijinul american, lucru care, de altfel, într-un final avea să se întâmple.

România a reacționat și de această dată foarte prompt și a cerut încetarea ostilităților și respectarea prevederilor Rezoluției 242 din 1967. Mai mult decât atât, guvernul român propunea pentru început retragerea trupelor israeliene cu cel puțin 5 km în interiorul teritoriilor ocupate, iar în zona eliberată să fie trimiși observatori sau forțe de menținere a păcii ale ONU.

Așa cum era și firesc acest nou conflict a pus iarăși presiune pe relațiile statului român cu statele arabe care au făcut demersuri importante pe lângă diplomații români pentru a-și asigura susținerea acestora la diverse forumuri internaționale unde era dezbătută situația teritoriilor ocupate de armata israeliană. Siria, stat cu care România reluase relațiile diplomatice de foarte puțin timp, a cerut din nou autorităților române întreruperea relațiilor cu Israelul și condamnarea acestui stat ca stat agresor. Această atitudine a statului sirian a presupus un efort deosebit din partea diplomației române care a încercat să explice autorităților siriene principiile care stau la baza relațiilor dezvoltate de statul român. Din câte se pare, de această dată, liderii sirieni au fost mai dispuși să înțeleagă argumentele reprezentanților români, iar relațiile dintre cele două state au început să intre pe o pantă ascendentă. Astfel, în această perioadă, au fost semnate mai multe acorduri bilaterale care vizau cooperarea celor două state în mai multe domenii de activitate. De asemenea, Nicolae Ceaușescu a sprijinit autoritățile siriene în semnarea Acordului de dezangajare cu Israelul, la 31 mai 1974.

În ceea ce privește relațiile României cu Iordania, în această perioadă, trebuie să menționăm faptul că nu am avut la dispoziție foarte multe informații, însă din documentele pe care am reușit să le parcurgem putem spune că între cele două țări a existat o comunicare constantă cu privire la situația din Orientul Apropiat. Această situație poate fi explicată prin prisma faptului că autoritățile iordaniene au încercat să se delimiteze de statele aflate sub umbrela Uniunii Sovietice. În această perioadă Iordania căuta să se apropie de Statele Unite și, totodată, din cauza numeroaselor conflicte interne dintre armata iordaniană și grupările de fedayeni sprijinite de Siria și Moscova, autoritățile de la Amman se temeau de o eventuală extindere a influenței sovietice în treburile interne ale statului. Cu toate acestea, în 1974 are loc o intensificare a vizitelor bilaterale ale oficialilor iordanieni și români, care au avut ca scop ridicarea reprezentanței diplomatice din cele două țări la nivel de ambasadă, lucru care a dus la sporirea schimburilor economice și culturale dintre cele două state.

Relațiile româno-libaneze, pe de altă parte, au cunoscut o intensificare în această perioadă. Acest lucru se explică prin mai multe aspecte: în primul rând autoritățile române erau interesate să întrețină relații economice și comerciale cu un stat care reprezenta principala poartă de intrare a produselor românești pe piața din Orientul Mijlociu, iar în al doilea rând, poziția extrem de echilibrată a guvernului libanez față de conflictul arabo-israelian reprezenta pentru România un sprijin foarte important în normalizarea relațiilor sale cu celelalte state arabe aflate în conflict cu Israelul.

De asemenea, în această perioadă s-au intensificat și relațiile cu OEP, iar ca urmare a întâlnirilor avute de președintele român cu reprezentanții acestei organizații, în martie 1974, la București era acreditat primul reprezentant permanent al palestinienilor.

Capitolul 4 „**Pacea care a divizat lumea arabă, 1978 – 1981**” – are în vedere demersurile întreprinse pentru semnarea Acordurilor de la Camp David, precum și evenimentele desfășurate în perioada imediat următoare încheierii acestor acorduri. Astfel, perioada 1978-1981 reprezintă una dintre perioadele cele mai intense, în care guvernul de la București s-a implicat activ în găsirea unei soluții pentru rezolvarea conflictului arabo-israelian.

Primii pași spre o inițiativă de pace arabo-israeliană au fost făcuți odată cu venirea la putere a lui Anwar Sadat, în Egipt. Expedierea trupelor sovietice aflate pe teritoriul Egiptului, în 1972, a fost primul semnal pentru SUA că pot fi deschise negocieri între cele două tabere beligerante. Rezultatul colaborării dintre Statele Unite și Egipt, va duce în final la vizita istorică a președintelui Sadat la Ierusalim. Pentru Uniunea Sovietică, această vizită va reprezenta o înfrângere uriașă a politicii promovate până la acel moment în rândul statelor arabe. Pentru prima dată, aliatul său principal, îi transmitea faptul că la masa negocierilor dintre arabi și israelieni, nu era nici un loc rezervat Moscovei. Această lovitură a lăsat Uniunea Sovietică fără dreptul de a avea ceva de spus în realizarea procesului de pace din Orientul Apropiat și prin urmare fără avantajele pe care le-ar fi putut obține prin realizarea unor acorduri arabo-israeliene care să țină cont de părerile liderilor URSS.

În consecință, sovieticii s-au opus încheierii acordurilor de la Camp David pe care le considerau nedrepte pentru statele arabe. În ciuda opoziției sovietice, în septembrie 1978, are loc Conferința de la Camp David, cu participarea Statelor Unite, a Israelului și a Egiptului, acolo unde vechile animozități israeliano-arabe vor ieși din nou la suprafață. Un punct fierbinte al negocierilor l-a reprezentat Rezoluția ONU nr.242 din 1967 precum și problema populației palestiniene.

Prin semnarea Acordurilor, Egiptul recunoștea existența statului israelian, iar Israelul înapoia Egiptului Peninsula Sinai cucerită în urma războiului din 1967. Totodată, pentru securitatea granițelor dintre cele două state, era limitată prezența militară a trupelor egiptene în Sinai.

Așa cum am menționat, România s-a implicat activ în procesul de pace arabo-israelian, iar președintele Nicolae Ceaușescu a avut numeroase întâlniri cu reprezentanții ambelor tabere pe care a încercat să-i convingă de necesitatea încheierii unui acord de pace. Astfel, în 1977, când cele două tabere căutau un teren neutru pentru a purta discuții cu privire la soluționarea conflictului, guvernul de la București a intermediat întâlnirea dintre președintele egiptean, Anwar Sadat, și premierul israelian, Menachem Begin. Ca urmare a discuțiilor purtate la București, cei doi vor lua hotărârea de a încheia un acord de pace.

Pentru lumea arabă, această decizie a fost una extrem de șocantă. Mai multe state arabe au anunțat ruperea relațiilor diplomatice cu statul egiptean pe care l-au considerat un trădător atât al cauzei arabe, cât mai ales al cauzei populației palestiniene care fusese complet exclusă din prevederile Acordurilor de la Camp David.

Deși nemulțumite de atitudinea Egiptului, atât Siria, Iordania cât și Libanul au înțeles acțiunile întreprinse de statul român în această perioadă și au apreciat efortul depus de președintele Nicolae Ceaușescu pentru găsirea unei soluții care să satisfacă ambele tabere.

De asemenea, această perioadă se remarcă și prin apariția a altor două evenimente care nu doar au scandalizat lumea arabă, dar au pus în pericol Acordurile de pace abia semnate între israelieni și egipteni. Cea două evenimente la care facem referire sunt anexarea de către autoritățile israeliene a Ierusalimului de Est și a Înălțimilor Golan. Astfel, la 30 iulie 1980, guvernul israelian a adoptat o Lege fundamentală care stipula următoarele:

- a) *Ierusalimul, complet și unit, este capitala Israelului,*
- b) *Ierusalimul este sediul președintelui statului, al Knessetului, Guvernului și Curții Supreme.¹*

Consiliul de Securitate al ONU a acuzat Israelul de încălcarea dreptului internațional și a adoptat Rezoluția 478, din 20 august 1980, cerând statelor care și-au mutat reprezentanțele

¹ AFSC Middle East Resource Series, Middle East Task Force, *East Jerusalem and the Politics of Occupation*, 2004, p.2, <https://www.afsc.org/sites/afsc.civicaactions.net/files/documents/East%20Jerusalem%20and%20the%20Politics%20of%20Occupation.pdf> accesat 12.01.2018.

diplomatice la Ierusalim să le retragă. Ca urmare a adoptării legii anexării, Ministerul Afacerilor Externe al României a emis o declarație prin care condamna acțiunea israeliană.

În ciuda reacțiilor negative venite din partea întregii comunități internaționale, un an mai târziu, în noaptea de 14 - 15 decembrie 1981, Knessetul a adoptat „*Legea jurisdicției și administrației israeliene asupra Înălțimilor Golan*”, lege adoptată de parlamentarii israelieni cu 63 de voturi pentru, 21 împotriva, 36 de abțineri și o absență la vot. Motivația oferită de premierul Begin pentru adoptarea acestei legi a avut la bază o declarație a președintelui sirian care afirma că Siria „*nu va recunoaște Israelul nici într-o sută de ani, chiar dacă OEP o va face*”.²

Anexarea Înălțimilor Golan de către Israel a oferit prilejul reprezentanților României la ONU de a întocmi un proiect de rezoluție prin care se cerea tuturor statelor membre să se abțină de la a acorda orice fel de asistență statului israelian și să întreprindă măsuri concrete prin care să forțeze Knessetul israelian să anuleze decizia de anexare a unei părți din teritoriul sirian. Inițiativa românească, deși a întrunit un număr mare de voturi pentru, a fost respinsă ca urmare a veto-ului exprimat de Statele Unite, membru permanent al Consiliului de Securitate.

Capitolul 5 „**Lumea arabă după invazia israeliană din Liban, 1982 – 1989**” – analizează războiul civil libanez, izbucnit în 1975, care a reușit să destabilizeze una dintre cele mai echilibrate țări din Orientul Apropiat. Situația s-a degradat treptat și s-a agravat odată cu expulzarea organizațiilor palestiniene din Iordania care și-au refăcut bazele pe teritoriul libanez și și-au continuat atacurile îndreptate asupra teritoriului israelian. Aceste confruntări au determinat într-un final autoritățile israeliene să intervină în Liban și să încerce să destabilizeze organizațiile palestiniene. Operațiunea israeliană, din 6 iunie 1982, cunoscută sub denumirea de „Operațiunea Pace pentru Galileea”, trebuia să fie o acțiune limitată care să destructureze taberele fedayenilor din sudul Libanului. Din nefericire, evenimentele s-au precipitat, iar ceea ce trebuia să fie o intervenție rapidă s-a transformat într-un adevărat război între trupele israeliene și cele siriene. Astfel, războiul arabo-israelian a fost mutat pe teritoriul Libanului, iar populația libaneză a fost divizată între cei care au susținut intervenția israeliană și susținătorii taberei siriene.

De departe, momentul cel mai tragic l-au reprezentat masacrele trupelor falangiste (tabăra creștină susținută de Israel) din taberele de refugiați de la Sabra și Shatila. Deși armata israeliană nu a participat la aceste atrocități, a fost găsită totuși vinovată de faptul că nu a intervenit pentru oprirea crimelor înfăptuite de falangiști în cele 3 zile pe care aceștia le-au petrecut în cele două tabere, în perioada 16-18 septembrie, după evacuarea luptătorilor palestinieni. Conform surselor palestiniene, în aceste zile, militarii armatei falangiste au masacrat aproximativ 1400 de persoane, majoritatea femei, copii și bătrâni. Comisia Kahan care a investigat evenimentele petrecute în cele 3 zile a oferit un blam categoric Ministrului Apărării, Ariel Sharon și șefului serviciului de informații militare, generalul Yehoshua Saguy și a concluzionat că niciun israelian nu se făcea vinovat în mod direct de crimele armatei falangiste.

Ca urmare a acestor evenimente, România s-a raliat comunității internaționale care a condamnat atrocitățile comise de trupele falangiste și a cerut demararea unei anchete internaționale care să-i scoată la iveală pe cei care se făceau vinovați de aceste acțiuni considerate de președintele Nicolae Ceaușescu ca fiind crime împotriva umanității.

Dincolo de aceste evenimente extrem de tragice, conflictul dintre armata israeliană și forțele armate siriene are „meritul” de a fi creat un mediu propice pentru apariția unor grupări teroriste, care din acest moment și până în zilele noastre vor domina viața politică libaneză. Una dintre cele mai cunoscute grupări teroriste care își face apariția în această perioadă este Hezbollah sau, în traducere, Partidul lui Dumnezeu. Această grupare a fost înființată cu

² AMAE, Problema 224/1981-1982, Siria, Dosar 2049, *Anexarea Înălțimilor Golan de către Israel*, f.1.

sprijinul politic, dar mai ales financiar al Teheranului. În scurt timp de la înființare, aripa militară a Hezbollah va deveni cunoscută în întreaga lume prin multiplele atacuri teroriste îndreptate împotriva Israelului. De asemenea, Hezbollah a îmbrățișat modelul de guvernare clericală promovat de Iran și a încercat să transforme Libanul într-o republică islamică condusă după Legea Shariei.

În toată această perioadă România a încercat să-și consolideze relațiile cu statele arabe, lucru deloc ușor dacă ținem cont de faptul că și această perioadă a venit cu foarte multe provocări pentru diplomația română. Astfel, urmare a izbucnirii conflictului irakiano-iranian și a sprijinului pe care liderii de la Damasc au decis să-l ofere taberei iraniene în pofida dezaprobării tuturor statelor arabe, autoritățile siriene au luat decizia de a închide granița cu Irakul și conducta de petrol Kirkuk - Baniyas și, totodată, să furnizeze armament armatei iraniene, pentru a slăbi rezistența regimului de la Bagdad. În aceste condiții, statul român s-a văzut nevoit să caute rute alternative pentru livrarea produselor românești în Orient. Situația pentru guvernul de la București a fost cu atât mai complicată, cu cât statul român părea să susțină tabăra irakiană și chiar să furnizeze armament pentru soldații irakieni. Decizia României de a sprijini tabăra irakiană avea la bază mai multe considerente: în primul rând, statul român dorea să-și mențină clauza națiunii cele mai favorizate acordată în 1975 de SUA, care acum sprijineau guvernul de la Bagdad, iar, în al doilea rând, întreaga comunitate arabă - cu excepția Siriei - sprijinea ofensiva irakiană, ceea ce făcea ca autoritățile române să fie foarte precaute în relația lor cu Siria pentru a nu risca să degradeze relațiile cu celelalte state arabe.

La fel de complicate au devenit și relațiile cu Iordania, care de la începutul anilor '70 începuse să se distanțeze din ce în ce mai mult de statele din blocul comunist. Cu toate acestea, au fost încheiate și în această perioadă o serie de acorduri de colaborare între cele două state menite să intensifice schimburile comerciale și economice. Un moment tensionat în relația dintre cele două state, l-a constituit asasinarea diplomatului iordanian Azmi al-Mufti de către un student palestinian, pe numele său Ali Al Hersh, în vârstă de 27 de ani, născut la Nablus și posesor al unui pașaport iordanian. Deși inițial atacul a fost revendicat de gruparea Septembrie Negru, ancheta ulterioară a scos la iveală faptul că în spatele atentatului se afla gruparea Abu Nidal, o facțiune desprinsă din OEP. Neînțelegerile dintre autoritățile române și cele iordaniene au plecat de la faptul că statul român a refuzat extrădarea vinovatului și a decis condamnarea acestuia conform legilor românești.

Rapoartele CIA notau faptul că guvernul de la București cel mai probabil refuzase extrădarea atacatorului atât de teama unor revolte ale studenților palestinieni, cât și pentru a nu-și periclita relațiile cu Siria și Libia, cu atât mai mult dacă ancheta ar fi scos la iveală că una dintre cele două țări se afla în spatele atacului. Având în vedere că potrivit diplomaților iordanieni citați de CIA, în România se aflau la studii aproximativ 20.000 de studenți străini, din care 6000 erau de origine palestiniană, îngrijorarea autorităților române față de izbucnirea unor revolte ale studenților palestinieni era una cât se poate de justificată, cu atât mai mult cu cât aceștia cauzaseră de-a lungul timpului mai multe probleme.

În ceea ce privește relațiile României cu OEP, acestea s-au consolidat ca urmare a faptului că la 15 decembrie 1988, prin Rezoluția 43/ 177, Adunarea Generală ONU recunoștea statul palestinian și înlocuirea denumirii de Organizația pentru Eliberarea Palestinei cu Palestina în cadrul sistemului ONU, iar statul român a recunoscut statul palestinian chiar a doua zi, urmând ca o lună mai târziu Reprezentanța Permanentă OEP de la București să fie transformată în Ambasada statului Palestina.

Concluzii - relațiile României cu statele Orientului Apropiat au fost construite de Nicolae Ceaușescu într-o perioadă în care lumea era împărțită între două blocuri antagonice care își revendicau supremația asupra sistemului internațional. A fost, de asemenea, o

perioadă în care alianțele oricât de ciudate ar fi părut la prima vedere urmăreau în fapt același scop: puterea absolută sau măcar asigurarea faptului că fac parte din tabăra câștigătoare.

În acest mediu extrem de ostil pentru realizarea unor relații durabile și oneste, România a reușit să creeze alianțe extrem de profitabile și care i-au adus un capital de imagine pozitiv pe scena relațiilor internaționale. Acțiunile statului român în Orientul Apropiat au urmărit nu doar obținerea unor avantaje politice și economice de scurtă sau de lungă durată, ci au avut în vedere crearea unui climat stabil între cele două tabere.

Nicolae Ceaușescu a înțeles, poate mai repede decât alți lideri, că pentru un stat de dimensiunile României o poziție radicală și plasarea într-o tabără sau alta poate aduce multe dezavantaje. Prin urmare, cultivarea unor relații bune atât cu Israelul, cât și cu statele arabe, în această perioadă, a urmărit nu doar scoaterea din izolarea politică spre care părea că se îndreaptă România la începutul anilor '60, ci și câștigarea unui loc important în rândul statelor cu putere de decizie.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare:

1. Fonduri arhivistice

1.1 Arhivele Ministerului Afacerilor Externe:

Iordania:

Problema 210/1968 Iordania, Dosar 38, Dosar 39.

Problema 20/1970 Iordania, Dosar 58.

Problema 200/1971 Iordania.

Problema 220/1971 Iordania.

Problema 220/1972 Iordania, Dosar 1432.

Problema 220/1974 Iordania-R.S.R., Dosar 2913, Dosar 2916.

Problema 200/1977 Iordania-R.S.R., Dosar 1634.

Problema 220/1978 Iordania - RSR, Dosar 1460.

Problema 220/1982, Iordania, Dosar 1142, Dosar 1146, Dosar 1147,

Problema 220/1985, Iordania, Dosar 728.

Problema 220/1987, Iordania, Dosar 474.

Israel:

Problema 20F/1967, Israel, Dosar 515.

Problema 224/1981, Israel, Dosar 1092.

Problema 220/1982 Israel-Liban, Dosar 1302.

Liban:

Problema 20/B/20/F/1967 Liban, Dosar 101.

Problema 20/1967 Liban, Dosar 104.

Problema 200/1967 Liban, Dosar 107, Dosar 108, Dosar 110.

Problema 220/1970 Liban.

Problema 20B/1971 Liban.

Problema 200/1971 Liban.

Problema 220/1974 Liban-R.S.R., Dosar 3446.

Problema 220/1975 Liban-R.S.R., Dosar 3236.

Problema 220/1978 Liban, Dosar 1371.

Problema 210/1978 Liban, Dosar 1795.

Problema 220/1978 Liban – R.S.R, Dosar 1811, Dosar 1814.

Problema 220A/1979 Liban, Dosar 1375.

Problema 220/1980 Liban, Dosar 1718.

Problema 210/1981 Liban, Dosar 1204.

Problema 210/1982 Liban, Dosar 1481, Dosar 1492.

Problema 215/1983 Liban, Dosar 1185.

Problema 200/1984 Liban, Dosar 1087.

Problema 220/1984 Liban, Dosar 1096, Dosar 1097.

Problema 220/1985 Liban, Dosar 660.

Problema 220/1986 Liban, Dosar 657.

Problema 220/1988 Liban, Dosar 649.

Problema 220/1989 Liban, Dosar 536.

Oriental Apropiat – Oriental Mijlociu:

Problema 224/1967, Oriental Apropiat, Dosar 32, Dosar 33, Dosar 40, Dosar 43, Dosar 45.
Problema 224/1968, Oriental Apropiat, Dosar 61.
Problema 224/1969, Oriental Apropiat, Dosar 69.
Problema 224/1972, Oriental Apropiat, Dosar 2608.
Problema 224/1973 R.A. Egipt - Oriental Mijlociu, Dosar 3089, Dosar 3093, Dosar 3112,
Problema 224/1973, Oriental Apropiat, Volum XXVIII, Dosar 3115.
Problema 224/1974 Oriental Apropiat, Dosar 3904
Problema 220/1975 Oriental Apropiat - SUA, Dosar 3792.
Problema 224/1978, Oriental Mijlociu, Dosar 2219.
Problema 224/1980, Oriental Mijlociu, Dosar 1930, Dosar 1931.
Problema 220/1981, Oriental Mijlociu, Dosar 1413.

Organizația Națiunilor Unite:

Problema 241/1982, ONU, Dosar 2575.

Palestina:

Problema 210/1970, Palestina, Dosar 15, Dosar 16.
Problema 210/1970, Palestina.
Problema 216/1970, Palestina, Dosar 17.
Problema 220/1970, Palestina, Dosar 19.
Problema 220/1978, OEP-RSR, Dosar 2264,
Problema 220/1980, OEP-RSR, Dosar 2087.

Siria:

Problema 220/1967 Siria.
Problema 20/C/1967 Siria.
Problema 20/F/1968 Siria.
Problema 200/1968 Siria.
Problema 220/1968 Siria.
Problema 212/221/1968 Siria.
Problema 20/1969 Siria.
Problema 220/1969 Siria.
Problema 220/1972 Siria, Dosar 2309.
Problema 224/1973 Siria-Israel, Dosar 3575.
Problema 220/1974 Siria-R.S.R., Dosar 4453.
Problema 220/1975 Siria-România., Dosar 4436.
Problema 220/1976 R.A. Siriană-R.S.R., Dosar 4100, Dosar 4114.
Problema 220/1977 Siria-R.S.R., Dosar 2896.
Problema 220/1978 Siria, Dosar 2576.
Problema 220/1980 Siria, Dosar 2255.
Problema 224/1981-1982 R.A. Siriană, Dosar 2049.
Problema 220/1982 Siria, Dosar 2045.
Problema 220/1982 Irak-Siria, Dosar 1202.
Problema 220/1982 R.S.R.-Siria, Dosar 2044.
Problema 225/1984 Siria, Dosar 1585, Dosar 1586.
Problema 225/1985 Siria, Dosar 1266.
Problema 220/1987 Siria, Dosar 979.
Problema 220/1989 Siria, Dosar 831.

1.2. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond C.C al P.C.R, Secția Relații Externe:

- Dosar 43/1967
- Dosar 102/1967
- Dosar 114/1967
- Dosar 8I/1967-1989
- Dosar 3S/1965-1989
- Dosar 128/1969
- Dosar 102/1970
- Dosar 53/1970
- Dosar 3I/1971-1986
- Dosar 2L/1973-1989
- Dosar 131/1973
- Dosar 146/1973
- Dosar 186/1973
- Dosar 234/1973
- Dosar 20/1974
- Dosar 21/1974
- Dosar 165/1974
- Dosar 217/1974
- Dosar 2P/1974-1989
- Dosar 53/1975
- Dosar 62/1975
- Dosar 78/1975
- Dosar 185/1975
- Dosar 220/1976
- Dosar 31/1978
- Dosar 44/1979
- Dosar 230/1979
- Dosar 118/1980

1.3 Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond C.C al P.C.R, Secția Cancelarie:

- Dosar 13/1974
- Dosar 46/1975
- Dosar 207/1975
- Dosar 134/1977
- Dosar 21/1978
- Dosar 21/1979
- Dosar 47/1981

2. Documente edite:

2.1. Colecții de documente

1. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Counter Spy Jordan*, Dean Brown, Colecția General CIA Records.
2. Central Intelligence Agency - Foreign Broadcast Information Service, *Statements by Egyptian President As-Sadat on the Middle East Peace Process*, 14 martie 1978.
3. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Intelligence Report, Fedayeen - Men Of Sacrifice*, Colecția The CAESAR, POLO, and ESAU Papers, Decembrie 1970.

4. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *International Reaction to the Sadat and Begin Speeches*, Colecția President Carter and the Role of Intelligence in the Camp David Accords, 21 Noiembrie 1977.
5. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Iran-Iraq: Arms Procurement Patterns After Two Years of War*, Colecția General CIA Records, 3 Decembrie 1982.
6. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Iran: New Arab Alignments*, Colecția General CIA Records, 12 Decembrie 1980.
7. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Iraq-Jordan Relations*, Colecția General CIA Records, 23 septembrie 1980.
8. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Iraq's Shias: Baghdad's Albotross*, Colecția FOIA, 5 Martie 1991.
9. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Jordan and the West Bank*, Colecția General CIA Records, 4 februarie 1980.
10. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Lebanon: Problems Facing President Jumayyil*, Colecția General CIA Records, 15 octombrie 1982.
11. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Middle East: Sadat's Knesset Speech*, Colecția President Carter and the Role of Intelligence in the Camp David Accords, 21 Noiembrie 1977.
12. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Monthly warning assessment*, Colecția General CIA Records, 25 August 1980.
13. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Near East – North Africa Report*, Colecția JPRS, 18 Noiembrie 1980.
14. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, Colecția General CIA Records, *Observation on the Lebanon War*, 14 iunie 1982.
15. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, Memorandum, *Prospects for a) US Relations with the Arab States Following a Cease-Fire b) Meaningful Negotiations between the Arab States and Israel*, Colecția President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab-Israeli War, 25 Octombrie 1973.
16. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Resurgent Islamic Nationalism in the Middle East*, Colecția General CIA Records, 1 Martie 1981.
17. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Romania s arab students: a growing problem for the regime*, Colecția General CIA Records, 24 mai 1985.
18. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Soviet Aid to the United Arab Republic: Cairo's Deepening Dependence*, Colecția General CIA Records, 01 Ianuarie 1971.
19. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Soviet Replacement of Arab Weapons Confirmed by U.S.*, Colecția General CIA Records, 8 Iulie 1967.
20. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Soviet Policy and the 1967 Arab-Israeli War*, Colecția CAESAR, POLO, and ESAU Papers, 16 Martie 1970.
21. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Syria-Israeli Situation*, Colecția General CIA Records, 7 Aprilie 1967.

22. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Syria: Problems – Prospects for Succession; The Soviet Role*, Colecția General CIA Records, 29 Iulie 1980.
23. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Syria's Rulers and Their Political Environment*, Colecția General CIA Records, 7 decembrie 1973.
24. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Syria: Sunni Opposition to the Minority Alawite Regime*, Colecția General CIA Records, 1 Iunie 1985.
25. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Terrorism Review*, Colecția General CIA Records, 13 Decembrie 1984.
26. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Terrorism Review*, Colecția General CIA Records, 22 Aprilie 1985.
27. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *The Ba'ath Party of Syria*, august 1986.
28. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *The Cost to the USSR of the Arab-Israeli Wars*, Colecția General CIA Records, 30 Octombrie 1973.
29. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *The Palestinians and the Fedayeen as Factors in the Middle East Situation*, Colecția The CAESAR, POLO, and ESAU Papers, 11 februarie 1971.
30. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *The USSR and an Arab-Israeli Peace Settlement: a New Soviet Opportunity?*, Colecția General CIA Records, 1 Mai 1982.
31. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *The USSR and Lebanon*, Colecția General CIA Records, 9 Februarie 1982.
32. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *USSR-Lebanon Crisis: Little Reaction So Far*, Colecția General CIA Records, 7 Iunie 1982.
33. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *1979-03-28 - USSR: Views on Egyptian-Israeli Treaty*, Colecția President Carter and the Role of Intelligence in the Camp David Accords, 28 Martie 1979.
34. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Weekly Summary Special Report, Impact of Arab-Israeli Conflict on Eastern Europe*, Colecția General CIA Records, 21 Iulie 1967.
35. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *What if Arafat Accepted UN Security Council Resolution 242?*, Colecția General CIA Records, 5 Aprilie 1985.
36. Central Intelligence Agency - Freedom of Information Act Electronic Reading Room, *Worldwide Reaction to the Soviet Invasion of Afghanistan*, Colecția General CIA Records, Februarie 1980.
37. Federal Bureau of Investigation, *Fedayeen Impact - Middle East and United States*, Iunie 1970,
38. United Nations, General Assembly, *Twenty Sixth Session, Official Records, Plenary Meeting*, 6 Octombrie 1971, New York.
39. *** *România – Israel. 50 de ani de relații diplomatice*, vol.I, 1948 – 1969, București, 2000.

II. Memorii:

1. Abbas, Mahmud, *Drumul spre Oslo. Culisele secrete ale negocierilor de pace palestiniano-israeliene*, Baia Mare, Editura Proema, 2019.
2. Assaraf, Robert, *Ariel Sharon și bătăliile lui politice*, București, Editura Minerva, 2008.
3. Crăciun, Ionescu, *Correspondent în Orientul Mijlociu*, București, Editura Politică, 1981.
4. Chican, Dumitru, *România și Orientul Mijlociu în oglinzi paralele*, Baia Mare, Editura Proema 2010.
5. Dayan, Moshe, *Istoria vieții mele*, București, Editura Hasefer, 2001.
6. Gurfinkiel, Michel, *Testamentul lui Ariel Sharon*, București, Pro Editură și Tipografie, 2006.
7. Rabinovich, Itamar, *Yitzhak Rabin, Soldat, lider, om de stat*, București, Editura Corint, 2018.
8. Turbăceanu Aurel, *Arabii și relațiile româno-arabe*, București, Editura Niculescu, 2010.

III. Lucrări generale:

1. Abdullah, Abdul Amir, *The Roots of Evil*, Al-Bayan Center for Planning and Studies, 2016.
2. Aboultaif, Eduardo Wassim, *The Sunni-Shiite Conflict in the Middle East The Revenge of History*.
3. Aflaq, Michel, *Our foreign policy Al-Baath*, 1948.
4. Idem, *The Arabs should not wait for a miracle. Palestine cannot be saved by governments but by popular action*, 1946.
5. Idem, *The reason for the weakness of our foreign policy*, 1946.
6. Idem, *The wealth of life*, 1936.
7. Aldoughli, Rahaf, *Revisiting Ideological Borrowings in Syrian Nationalist Narratives: Sati 'al-Husri, Michel 'Aflaq and Zaki al-Arsuzi*, în *Syria Studies - Revisiting Ideological Borrowings in Syrian Nationalist Narratives*.
8. Al Kayssi, Rakiah Dawud, *Iraq under Saddam Husayn and the Ba'th Party*, Departament of Arabic and Islamic Studies, University of Glasgow, 1998.
9. Awwad, Mohammad, *Jordanian-Palestinian Relations: A Jordanian View*, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2005.
10. Blanchard, Christopher M., *Islam: Sunnis and Shiites*, „Congressional Research Service”, 28 ianuarie 2009.
11. Bligh, Alexander, *Jordanian-Israeli Strategic Partnership in Historical Perspective*, Ariel Center for Policy Research, nr.24, 1998.
12. Cowell, Alan, *Trouble in Damascus*, aprilie 1990, în *The New York Times*.
13. Devlin, John F., *The Baath Party: Rise and Metamorphosis*, în *The American Historical Review*, Vol. 96, Nr. 5. Decembrie 1991.
14. Dawisha, Adeed, *Arab Nationalism In The Twentieth Century, From Triumph To Despair*, Princeton University Press, 2003.
15. El Matrah, Joumanah, Ibrahim, Sheikh Abraham Isa, Ceylan, Hidayet, Beda, Asha, *Introduction to Muslim diversity: Alawite & Alevi Traditions*, The Australian Muslim Women's Centre for Human Rights, 2014.
16. Gavrilă, Carmen, *Revolta Orientului*, Iași, Editura Polirom, 2013.
17. Goodarzi, Jubin Moazami, *The Formative Years Of The Syrian-Iranian Alliance: Power Politics In The Middle East 1979-1989*, The London School of Economics, Department of International Relations, 2002.

18. Gueynard, Bertrand, *Near East Ou Middle East : Histoire D'une Terminologie*, în publicația *Outre Terre*, nr.13, 2005.
19. Lund, Aron, *The Miserable Afterlife of Michel Aflaq*, Carnegie Middle East Center, Martie 2014.
20. Mansfield, Peter, *O Istorie a Orientului Mijlociu*, București, Editura Humanitas, 2016.
21. Modigs, Ronny, *United States Foreign Policy in the Middle East after the Cold War*, Fort Leavenworth, Kansas, 2003.
22. Murphy, John Francis, *The United Nations and the Control of International Violence: A Legal and Political Analysis*, Manchester University Press, 1983, Manchester.
23. Owusuthe, Fidel Amakye, *Sunni-Shiite Rivalry in the Middle East: The Iraq and Syria Examples*, University of Ghana, Legon, 2015.
24. Palmowski, Jan, *Dicționar Oxford de istorie universală contemporană*, Vol. 1, București, Editura Bic All, 2005.
25. Pichon, Frederic, *Siria- De ce s-a înșelat Occidentul*, București, Editura Corint, 2014.
26. Porat, Liad, *The Syrian Muslim Brotherhood and the Asad Regime*, în *Middle East Briefs*, nr.47 din Decembrie 2010, Crown Center for Middle East Studies, Waltham, Massachusetts.
27. Puelings, Jelle, *Fearing a Shiite Octopus: Sunni – Shi`a relations and the implications for Belgium and Europe*, Egmont Royal Institute for International Relations, ianuarie 2010.
28. Sab, Randa, *Economic Impact of Selected Conflicts in the Middle East: What Can We Learn from the Past?*, International Monetary Fund Working Paper, Middle East and Central Asia Department, iunie 2014.
29. Schanzer, Jonathan, *The Struggle for Palestine, Hamas vs. Fatah*, Palgrave Macmillan.
30. Stanciu, Cezar, *Războiul nervilor, Dispute Ceaușescu-Brejnev 1965-1971*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011.
31. Zahriyeh, Ehab, *Maps: The occupation of the West Bank*, Aljazeera America.
32. ***, *Hundreds hurt as Palestinians protest evictions in Jerusalem*, Aljazeera, 7 mai 2021.
33. ***, *Jordan - a country study*, volum editat de Helen Chapin Metz, Federal Research Division of the Library of Congress, Washington, D.C., 1989.
34. ***, *Lebanon - a country study*, volum editat de Thomas Collelo, Federal Research Division of the Library of Congress, Washington, D.C., 1987.
35. ***, *Memorandum of Conversation*, National Archives and Records Administration Presidential Libraries Withdrawal Sheet, 27 Octombrie 1975, Washington.
36. ***, *Sunnis and Shia: Islam's ancient schism*, BBC News, 4 ianuarie 2016.
37. ***, *Syria: A Way Forward*, International Council on Security and Development (ICOS), noiembrie 2012.
38. ***, *Syria - a country study*, volum editat de Thomas Collelo, Washington, D.C., Federal Research Division of the Library of Congress, 1987.

IV. Lucrări speciale:

1. Albasoos, Hani, *Sovereignty over Jerusalem*, in *Journal of Conflictology*, Noiembrie, 2013.
2. Alterman, Jon B., *Sadat and His Legacy, Egypt and the World, 1977-1997*, The Washington Institute for Near East Policy, 1998, Washington.
3. Bahout, Joseph, *The Unraveling Of Lebanon's Taif Agreement. Limits of Sect-Based Power Sharing*, Carnegie Endowment for International Peace, mai 2016.

4. Becker, Abraham S., *The Superpowers in the Arab-Israeli Conflict, 1970-1973*, The Rand Corporation, Santa Monica, California, Decembrie, 1973.
5. Ceaușescu, Nicolae, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 29, Editura Politică, București, 1987.
6. Elmamuwaldi, Jhake, *The 1967 Six Day War Fundamentally Changed the Political Landscape of the Arab-Israeli Conflict*, United States Marine Corps, Command and Staff College, Marine Corps University.
7. Friedman, Thomas L., *The Beirut massacre: the four days*, în *The New York Times*, 26 septembrie 1982.
8. Ginor, Isabella, Remez, Gideon, *Foxbats Over Dimona, The Soviets' Nuclear Gamble in the Six Day War*, Yale University Press, New Haven and London, 2007.
9. Grief, Howard, *Security Council Resolution 242: A Violation of Law and a Pathway to Disaster*, Ariel Center for Policy Research, Jerusalem, November 2007, Policy Paper no.173.
10. Goodman, Jerry, *Communist Bloc – Rumania*, în lucrarea *The Arab-Israel War of 1967*, American Jewish Year Book, 1968.
11. Gross, Samantha, *The 1967 War and the “oil weapon”*, Iunie, 2017, în Brookings.
12. Gruen, George E., *United States and United Nations*, în American Jewish Year Book, 1968, lucrarea *The Arab-Israel War of 1967*.
13. Hunter, Catherine, *The South Lebanon Army (SLA) and child recruitment. Putting the pressure on whom?*, Forum on armed groups and the involvement of children in armed conflict Chateau de Bossey, Switzerland, 4 to 7 July 2006.
14. Karsh, Efraim, *The Six-Day War: An Inevitable Conflict*, în BESA Center Perspectives Paper Nr. 470, 19 Mai 2017, The Begin-Sadat Center for Strategic Studies.
15. Khalidi, Rashid, *The Sabra and Shatila Massacre: New Evidence*, Institute for Palestine Studies.
16. Klinger, Jerry, *Richard Nixon - Henry Kissinger The Anti-Semite who saved Israel*.
17. Kontorovich, Eugene, *Resolution 242 Revisited: New Evidence on the Required Scope of Israeli Withdrawal*, Chicago Journal of International Law, Volume 16, No. 1.
18. Lapidoth, Ruth, *The Misleading Interpretation of Security Council Resolution 242 (1967)*, 1 Iunie 2011, Jerusalem Center for Public Affairs.
19. Idem, *Security Council Resolution 242: An Analysis of its Main Provisions*.
20. Luft, Gal, *Israel's Security Zone in Lebanon - A Tragedy?*, în Middle East Forum, septembrie 2000.
21. Makdisi, Samir, Sadaka, Richard, *The Lebanese Civil War, 1975-19901*, Lecture and Working Paper Series, nr. 3, 2003, American University of Beirut Institute of Financial Economics.
22. McHugo, John, *Resolution 242: A Legal Reappraisal of the Right-Wing Israeli Interpretation of the Withdrawal Phrase With Reference to the Conflict Between Israel and the Palestinians*, International and Comparative Law Quarterly.
23. Morse, David R., *Kissinger and the Yom Kippur War*, McFarland & Company, Inc. Publishers, Jefferson, North
24. Mroue, Wassim, *Lebanon's Amal and Hezbollah: The Past in the Present?*, 18 martie 2020.
25. Myong, Catherine, Park, Jiho, Sukardi, Sarah, *Anwar Sadat*.
26. Nagle, John, Clancy, Mary-Alice, *Power-sharing after Civil War: Thirty Years since Lebanon's Taif Agreement*, martie 2019.
27. Nedelcu, Cristina, *Politica României față de problema palestiniană, 1948-1979*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2013.

28. Norton, Augustus Richard, *The Role of Hezbollah in Lebanese Domestic Politics*, în *The International Spectator*, 6 Decembrie 2007.
29. O'Ballance, Edgar, *No Victor, No Vanquished, The Yom Kippur War*.
30. Osiac, Daniela, *Diplomația triunghiulară: România-Israel-Palestina*, în *Analele Universității din Craiova*, nr.1-2, 2015.
31. Otu, Petre, *Romania's Position Towards the Arab-Israeli War of 1973*, Institute for Political Studies of Defense and Military History.
32. Penney, Matthew T., *Intelligence and the 1973 Arab-Israeli War, in President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab-Israeli War*, Richard Nixon Presidential Library and Museum, Yorba Linda, CA, 2013.
33. Peterliceanu, Emanuel, *Istoria relațiilor diplomatice româno-arabe*, Editura Proema, Baia Mare, 2014.
34. Puia, Ilie, *Palestina - istorie și prezent*, București, 1992.
35. Quandt, William B., *Camp David: Peacemaking and Politics*, Brookings Institution Press, Washington D.C., 2016.
36. Idem, *Soviet Policy in the October 1973 War*, Office of the Assistant Secretary of Defense/International Security Affairs, Mai 1976, Santa Monica.
37. Robinson, Glenn E., *Syria's Long Civil War*, decembrie 2012, în *Current History*.
38. Rus, Raluca, *Conflictul din Orientul Apropiat în perioada 1948-2000*, Editura Lumen, Iași, 2006.
39. Scherer, John L., *Soviet and American Behavior During the Yom Kippur War*, in *World Affairs*, Vol. 141, No. 1, 1978.
40. Schmaglowsk, Dieter, *The Israeli-Palestinian Conflict: A Hopeless Case for U.S. Policy in the Middle East?*, School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas, 2007.
41. Schulze, Kirsten E., *Israeli Crisis Decision-Making in the Lebanon War: Group Madness or Individual Ambition*, *Israel Studies*, Volume 3, Number 2, 1998, Published by Indiana University Press.
42. Schumer, Nathaniel, *Henry Kissinger, the Yom Kippur War, and the Legacy of the United States in the Modern Middle East*, Hamline University, 2016.
43. Shafir, Michael, *PLO'S Second in Command Denounces Romania's Treatment of Hungarian Transylvanians*, la Radio Free Europe, 25 august 1988.
44. Shahid, Leila, *The Sabra and Shatila Massacres: Eye-Witness Reports*, în *Journal of Palestine Studies*, Vol. 32, Nr.1, 2002.
45. Simes, Dimitri K., *Camp David: The Soviet View*, *The Washington Quarterly Journal*, Volume 2, 1979.
46. Sorby, Karol, *The War of Attrition in the Middle East, 1969 – 1970*, în *Asian and African Studies*, Volum 26, Numărul 1, 2017.
47. Stein, Kenneth W., *Sadat's Journey*, în *Sadat and His Legacy, Egypt and the World, 1977-1997*, The Washington Institute for Near East Policy, Washington, 1998.
48. Stork, Joe, James Paul, *The War in Lebanon*, Middle East Research and Information Project, vol.12, Septembrie-Octombrie 1982.
49. Strieff, Daniel Patrick, *The President and the Peacemaker: Jimmy Carter and the Domestic Politics of Arab-Israeli Diplomacy, 1977-1980*, The London School of Economics and Political Science, London, 2013.
50. Tal, David, *The Six Day War*, Jewish Virtual Library, Octombrie 2009.
51. Wyer, Judith, *U.S.S.R. is the winner in Israel's latest war*, *Executive Intelligence Review*, vol.9, nr.24, 22 Iunie 1982
52. Yishai, Yael, Sella, Amnon, *Israel The Peaceful Belligerent 1967-79*, The Macmillan Press Ltd. United Kingdom.

53. ***, *A Jordanian Diplomat Is Killed in Bucharest*, The New York Times, 5 decembrie 1984.
54. ***, Israel Ministry of Foreign Affairs, *Rogers Plan*, 9 Decembrie 1969.
55. ***, *Menachem Begin In Rumania On Peace Bid*, Executive Intelligence Review, vol.IV, nr.35, 29 august 1977, secțiunea Middle East.
56. ***, *Milestones: 1961–1968, The 1967 Arab-Israeli War*, U.S Department of State, Office of the Historian, Octombrie, 2013.
57. ***, *P.L.O. troops begin pullout in Beirut; French Enter City*, în The New York Times, 22 august 1982.
58. ***, *President Nixon and the Role of Intelligence in the 1973 Arab-Israeli War*, Center for the Study of Intelligence, 30 ianuarie 2013.
59. ***, *Resolution no.242*, UN Security Council, 22 November 1967.
60. ***, *România-Israel. Documente Diplomatice 1948-1969*, vol.I, apud Cristina Nedelcu.
61. ***, *Soviet Union Scores Camp David Accords As 'anti-arab Deal'*, Jewish Telegraphic Agency, 24 septembrie 1980.
62. ***, *The Hizballah program an open letter*, International Institute for Counter Terrorism, 1988.
63. ***, *The Hussein-Arafat Accord- 11 February 1985*, Israel Ministry of Foreign Affairs.
64. ***, *The Reagan Administration and Lebanon, 1981–1984*, Office of the Historian Bureau of Public Affairs United States Department of State.
65. ***, *The Taif Agreement*.
66. ***, *The Question of Palestine and the United Nations*, United Nations, New York, 2008.
67. ***, *World Reaction: Camp David Could Lead to World War III*, Executive Intelligence Review, Aprilie, 1979.
68. ***, *104 Report of the Commission of Inquiry into the events at the refugee camps in Beirut- 8 February 1983*, Israel Ministry of Foreign Affairs.

V Resurse electronice:

1. AFSC Middle East Resource Series, Middle East Task Force, *East Jerusalem and the Politics of Occupation*, 2004.
2. Civic Coalition for Palestinian Rights in Jerusalem, *From Diversity to Racial Segregation and Domination Palestinians in Jerusalem*.
3. Encyclopaedia Britannica.
4. European Parliament, Directorate-General for External Policies of the Union Policy Department, *Jerusalem: The Heart of the Israeli-Palestinian Conflict*, Brussels, Martie 2012.
5. Foundation for Middle East Peace, *Israeli Settlements in the Occupied Territories a Guide*, Martie 2002.
6. Ministry of Foreign Affairs, Department of Diplomatic Archives, *150 Years of Modern Romanian Diplomacy (1862 – 2012)*.
7. Ministry of Foreign Affairs, Department of Diplomatic Archives, *Romania-Israel 1948-1969 Diplomatic Documents, vol.I*, volum coordonat de Victor Boștinaru, București, 2000.
8. The Association for Diplomatic Studies and Training Foreign Affairs Oral History Project, *Ambassador Alfred H. Moses*, 16 februarie 2005.
9. United Nations, *Chapter 12: The Status of Jerusalem*.

10. United Nations, Security Council, *Letter dated 11 August 1980 from the charged d'affaires a.i. of the permanent mission of Romania to the United Nations addressed to the Secretary General*, 11 August 1980.
11. United Nations, General Assembly, *Ninth Emergency Special Session*, New York, 5 Februarie 1982.
12. United Nations, General Assembly, *Seventh Emergency Special Session*, New York, 22 Aprilie 1982.
13. US National Security Archive, *Document 56: Letter from Richard M. Nixon to Nicolae Ceausescu*, 3 Mai 1984.